

EU's nye plan for grønne produkter – hvorfor, hvad og hvordan

EU har annonceret en storstilet revision af det eksisterende Ecodesign-direktiv – det de kalder Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR). Det vil sætte helt nye miljø-, klima- og cirkulære krav til stort set alle produkter produceret og solgt inden for EU's grænser.

EU har foreslået en revision af Ecodesign direktivet – den såkaldte Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR), som stiller nye bæredygtige krav til produktdesign, rapportering og mærkning. Forslaget til en ny ESPR-forordning, der blev præsenteret den 30. marts 2022, som del af den såkaldte Circular Economy Package I, er hjørnestenen i Kommissionens målsætning om at skabe mere miljømæssigt bæredygtige og cirkulære produkter.

HVORFOR?

Kommissionens ambition med revisionen af Ecodesign-direktivet er, at det vil være med til at sikre, at produkter solgt inden for EU's grænser i fremtiden vil være langt mere miljø- og klimamæssigt bæredygtige. Det skal ses i lyset af, at EU's materialeforbrug i dag er enormt. Hver enkelt EU-borger brugte i 2021 svarende til 14 tons materialer – hver dansker i gennemsnit svarende til 25 tons materialer. Oveni dette skal lægges, at vi i EU stadig genbruger og genanvender i alt for lille grad. Ifølge tal fra EU-Kommissionen, anvender europæiske industrier i dag således kun 12 procent genanvendte materialer i deres produktion.

Forslaget fra Kommissionen bygger på det eksisterende direktiv om miljøvenligt design, som i øjeblikket kun omfatter energirelaterede produkter og set i lyset af vores stigende forbrug generelt set, så skal dette forslag fastlægge en ramme for kravene til miljøvenligt design for stort set alle produkter. Der lægges derfor dels op til, at langt flere produktgrupper skal omfattes, og dels, at de energi-, miljø- og cirkulære krav til produkterne skal udvides. Med forslaget skal produkter altså ikke kun være energieffektive, men også i langt højere grad være cirkulære og desuden også kunne opfylde et krav om generel reduktion af deres miljø- og klimaaftryk.

Formålet med ESPR er at etablere en klar lovgivningsmæssig ramme, der kan være med til at gøre produkter "mere holdbare, pålidelige, genanvendelige, nemmere at opgradere, nemmere at reparere, nemmere at

vedligeholde og istandsætte samt mere energi- og ressourceeffektive.” Med ESPR vil der forventeligt også komme nye regler for de stoffer og kemikalier, der hæmmer cirkulariteten, for at gøre produkter nemmere at fremstille og genbruge.

Ifølge Kommissionen har forslaget et potentiale til i 2030, at levere 132 mtoe (Mega Tonnes of Oil Equivalent) i energibesparelser, hvilket svarer til cirka 150 milliarder kubikmeter naturgas eller næsten alt den naturgas, som EU i 2021 - inden krigen i Ukraine - importerede fra Rusland.

HVAD?

ESPR er en lovgivningsmæssig ramme, som skal bane vejen for mere miljøvenlige og cirkulære produkter inden for EU. Den vil, som der er lagt op til nu, være et forordning, som på sigt vil komme til at gælde stort set alle produkter solgt inden for EU's grænser, dog vil fødevarer, foder og lægemidler være undtaget. ESPR baserer sig på erfaringerne fra arbejdet med Ecodesign-direktivet, hvilket overordnet set betyder, at der med forslaget til den nye forordning etableres en ramme, der skal gøre det muligt at fastlægge mere specifikke krav til energi- og miljøregler *på produktniveau*.

Forslaget til revisionen indeholder, som det ser ud nu, følgende primære indsatsområder:

- Brede bæredygtighedskrav til produkter, som kommer til at indeholde alt fra produktets holdbarhed, mulighed for reparation og genanvendelse, forventet affaldsgenerering og produkters miljømæssige fodaftryk.
- Et digitalt produktpas, som vil være obligatorisk for produkter, der markedsføres inden for EU's grænser, med det formål at hjælpe forbrugerne med deres valg og sikre større transparens i forhold til produktdata og bedre informationsstrømme på tværs af hele værdikæden.
- Fokus på grønne offentlige indkøb. Med forslaget lægges op til, at Kommissionen kan fastsætte obligatoriske kriterier for grønne offentlige indkøb. Krav som vil betyde, at det offentlige i konkrete indkøb af produkter i større grad skal medtage produktparametre om eksempelvis holdbarhed,

reparationsmuligheder, genbrug, genanvendelse, energiforbrug og produktets miljømæssige aftryk målt over dets livscyklus. Krav som skal være med til at sikre, at der sikres tilstrækkelig efterspørgsel efter mere miljømæssigt bæredygtige produkter.

- Tiltag for at undgå destruktion af usolgte produkter. Som del af forslaget lægges op til, at virksomheder skal oplyse, hvor mange produkter de har leveret til genbrug, genfremstilling, genanvendelse, energiudnyttelse og bortskaffelse, og at denne information skal gøres tilgængelig for forbrugere og andre virksomheder. Derudover giver forslaget mulighed for, at Kommissionen kan indføre forbud mod destruktionen af usolgte varer, hvis det vurderes at destruktionen har en væsentlig miljøpåvirkning. Såfremt et forbud er blevet indført på en produktgruppe, kan Kommissionen forbyde virksomheder at omgå dette krav eksempelvis ved at sælge usolgte varer til en mindre virksomhed (SME), der ellers ikke er direkte omfattet af reglerne.

Hvordan?

Pr 1. juli 2022 dækkede det oprindelige Ecodesign-direktiv 29 energirelaterede produkter herunder blandt andet ventilationssystemer, lamper, køleskabe og opvaskemaskiner. Indtil 2024 vil Kommissionen fortsætte sit arbejde under det nuværende direktiv, som primært har fokus på reduktioner i energiforbruget, men også i begrænset grad medtager materialeforbrug fra energirelaterede produkter samt forlænget holdbarhed via bl.a. mulighed for reparation. Arbejdsplanen frem mod 2024 omfatter en række nye energirelaterede produkter og opdateringer og øger ambitionen for produkter, der allerede er reguleret, som en overgangsforanstaltning indtil den nye forordning (ESPR) forventeligt vil træde i kraft. Arbejdsplanen for 2022-2024 vil adressere forbrugerelektronik, såsom smartphones, tablets og solpaneler, som er blandt de områder, der dels skaber store affaldsmængder i EU, og dels er meget miljøbelastende. I 2022-2024 arbejdsplanen, som stadig er med afsæt i det oprindelige Ecodesign-direktiv ligger også, at Kommissionen vil indlede arbejdet med at formulere nye krav og starte forundersøgelser i forhold til flere nye produktgrupper herunder radiatorer til lavtemperaturvarmeanlæg, professionelle vaskemaskiner og opvaskemaskiner og opladere til elbiler.

Efter 2024 – hvor den nye ESPR-forordning forventes vedtaget – vil de nye regler, som forslaget ser ud nu komme til at gælde for alle produkter – med undtagelse af fødevarer, foder og medicinalprodukter. Alle

produkter vil dog ikke blive behandlet/reguleret på samme tid, men derimod fortløbende. Kommissionen lægger op til, at man vil starte med de produktkategorier, der har størst miljøbelastning.

Produkter som tekstiler, møbler, madrasser, dæk, rengøringsmidler, maling, smøremidler samt jern, stål og aluminium forventes at være de første produktgrupper, som vil blive integreret i den nye ESPR – efter 2024.

Kommissionen planlægger at iværksætte en offentlig høring om de nye produktkategorier til den første ESPR-arbejdsplan inden udgangen af 2022. Det er forventningen, at Kommissionen derefter vil vedtage en arbejdsplan, der fastsætter prioriteringen af de første produktkategorier, der skal reguleres af ESPR.

Kommissionen forventer at kunne forberede og vedtage op til 18 nye delegerede retsakter mellem 2024 og 2027 og 12 nye delegerede retsakter mellem 2028 og 2030. En delegeret retsakt er lovgivning vedtaget af Kommissionen, som vil fastsætte kravene til miljøvenligt design og information for en specifik produktkategori. Tanken er, at de delegerede retsakter på produktniveau muliggør, at gennemførelsen af krav og tiltag i den nye forordning, bliver skræddersyet til specifikke produktgrupper, afhængigt af hver enkelt sektors særlige forhold. Produkter, der er omfattet af de delegerede retsakter, må kun markedsføres i EU, hvis de opfylder disse krav.

De mere specifikke krav til forskellige produkter som følge af ESPR er dog endnu ikke konkretiseret eller lagt fast. Som det ser ud nu, så er ESPR et forslag til en overordnet ramme med fremlægning af en overordnet proces – hvor der lægges op til at Kommissionen ("i tæt samarbejde med alle de berørte") gradvist vil opstille krav for hvert produkt eller gruppe af produkter.

Kommissionen skriver, at de vil overvåge fremskridt med ESPR på årsbasis med fokus på de forskellige produktgrupper. Den evaluering/kontrol vil, som det ser ud nu, påbegyndes to til tre år efter, at de specifikke retsakter på produktniveau træder i kraft. Desuden er det ifølge forslaget planlagt, at der iværksættes en mere omfattende evaluering af de forskellige retsakter otte år efter deres ikrafttræden.

På vej mod et digitalt produktpas

Som del af forslaget for ESPR lægger Kommissionen op til, at der med start fra 2024 gradvist skal indføres krav om et digitalt produktpas (DPP) for produkter solgt inden for EU's grænser. I dette ligger, at DPP vil skulle indeholde obligatorisk information om et givent produkt, som skal være tilgængelig for både virksomheder og forbrugere (om end nok i forskelligt format og detaljeringsgrad i forhold til om det er forbrugerinformation eller information til andre virksomheder).

Mere konkret lægges der op til, at et kommende DPP skal indeholde information om følgende:

1. Produkts holdbarhed og produktets opgraderingsmuligheder, reparationsmuligheder og vedligeholdelse
2. Produktets indhold af stoffer, der forhindrer cirkularitet
3. Produktets energiforbrug og ressourceeffektivitet
4. Produktets indhold af genanvendte materialer
5. Produktets mulighed for genanvendelse
6. Produktets CO₂- og miljømæssige aftryk
7. Produktets forventede generering af affaldsmaterialer

Målet er, at det digitale produktpas bliver "normen" for alle produkter, der er reguleret under ESPR — ud fra en ambition om, at produkter er "tagged, identified and linked to data relevant to their circularity and sustainability".

Fokus ligger på at skabe en ramme for mere standardiserede og mere digitaliserede informationer om produkters miljøaftryk, som producenter skal kunne oplyse om. De oplysninger, der skal inkluderes i DPP, vil blive fastlagt ved udarbejdelse af de produktspecifikke regler, som ESPR vil bane vejen for.

Hvordan DPP præcist vil fungere er endnu uklart, men flere taler om en QR-kode eller et vandmærke, som man kan scanne og dermed få informationer om et givent produkts aftryk. I Kommissionens forslag står der således: "The product information can take the form of 'classes of performance' — for instance ranging from 'A to G' — to facilitate comparison between products, possibly displayed in the form of a label. This would work in a

manner similar to how the widely recognized EU Energy Label currently works, and be for instance used for a repairability score.”

Man starter fra EU's side med et digitalt produktpas på batterier (se neden for). Desuden ligger der også i EU's strategi for bæredygtige og cirkulære tekstiler forslag om digitalt produktpas som et vigtigt redskab til at sikre, at de foreslåede rammer overholdes. Der er lige nu et udbud i gang i forhold til de første produktområder, hvor DPP skal igangsættes. Det er batterier, tekstiler og en valgfri produktgruppe. Det forventes, at der vil komme mere specifikke retningslinjer for de sidste to (tekstiler og valgfri) mere sektorspecifikke digitale produktpas ved udgangen af 2022.

Første skridt: DPP for batterier

DPP træder først i kraft på batteriområdet, hvor det fra 2026 bliver obligatorisk for alle industri- og elbilsbatterier (med lagringskapacitet +2 kWh).

Mere specifikt kommer der krav om, at de leverer data inden for følgende områder:

- Materialer og hvordan de sources
- CO2-aftryk i hele værdikæden
- Anvendt procentdel af genanvendte materialer
- Batteriets holdbarhed
- Retningslinjer for genbrug og genanvendelse

Arbejdsplan for ESPR

Overordnet proces for ESPR ifølge Klimaministeriet:

- Nov-dec 2022: Høring om første produktgrupper i ESPR

- 2023: Forordningen forventes vedtaget inden udgangen af 2023, da tidsplanen forudsætter de første delegerede retsakter pr 2024
- 2024-2027: Forventes første arbejdsplan med ESPR med fokus på udvalgte produktgrupper
- 2024-2030: Man forventer cirka 4 retsakter pr år
- 2028-2030: De første produktkrav forventes at træde i fuld kraft

Arbejdsplan for digitalt produktpas

Overordnet plan for DPP ifølge Klimaministeriet:

- 2022: Udbud ift. prototyper, hvor der skal udvikles DPP. Der er lagt op til, at de første tre produktgrupper er batterier, tekstiler og den sidste er valgfri
- 2026: DPP for batterier træder i kraft

Rådet for Grøn Omstillings kommentarer og anbefalinger til revision af ESPR

(Sendt til Klima, Energi og Forsyningsministeriet i oktober 2022)

Rådet for Grøn Omstilling mener, at der er flere positive takter og intentioner i udspillet til revision af ESPR. Det kan vise sig at blive et helt afgørende initiativ i den grønne omstilling – og i EU's indsats for at skubbe på for mere bæredygtig produktion og forbrug.

Der er dog også flere områder, hvor der, som forslaget ser ud nu, set fra et klima og bæredygtighedsperspektiv stadig er uklarhed og klare forbedringspotentialer. Det er punkter, som er vigtige at adressere i de kommende forhandlinger om forslaget.

- Der er brug for flere konkrete målsætninger og krav
ESPR har gode og store ambitioner, men der er endnu ikke lagt meget konkret fast i forhold til overordnede miljø- og klimaambitioner og -krav. Det skaber risiko for, at forslaget udvandes og ikke reelt får den tilsigtede effekt. RGO anbefaler, at man kigger på at få konkretiseret ESPR mere i forhold

til konkrete reduktionsmål og konkrete kravsspecifikationer med klare tidsangivelser for, hvornår de træder i kraft.

- Cement skal være en del af ESPR

Det er problematisk, at cement er fjernet fra produktgruppen halvfabrikata i ESPR og dermed ikke indgår sammen med stål, aluminium og jern. Cement er et meget energiintensivt materiale, som står for 8 procent af den samlede globale CO₂-udledning. RGO anbefaler, at cement igen skal indgå i ESPR og reguleres på samme vis som andre højt-udledende halvfabrikataprodukter for at sikre, at reguleringen af cement bliver forbedret.

- Større prioritering af halvfabrikata

Halvfabrikataprodukter som stål, cement og kemikalier er enormt energitunge at producere. Derfor er der brug for, at den produkttype opprioriteres i ESPR. Derfor anbefaler RGO, at man fremskynder arbejdsplanen for regulering af halvfabrikata, og at man klart styrker det lovgivningsmæssige grundlag for at stille ambitiøse grønne krav til denne produktgruppe.

- Flere krav til destruktion af usolgte varer

Der er flere udfordringer i forhold til forslaget, når det kommer til destruktion af usolgte varer

- Dels er der mest tale om oplysningskrav og ikke forbud, hvilket RGO mener, er problematisk i forhold til at sikre reelt effekt. Vil man mindske destruktion af usolgte produkter, vil et forbud være vejen frem.
- I forslagets Artikel 20 (3) står der, at "The Commission shall be empowered to adopt delegated acts (...) to supplement this Regulation by prohibiting economic operators to destroy unsold consumer products in the Union (..)" RGO mener, at in the Union skal slettes, da det kan give anledning til, at virksomheder kan destruere usolgte varer udenfor EU.
- Desuden er der en række smuthuller i forhold til de begrundelser, som kan ligge til grund for, at virksomheder kan omgå et forbud mod destruktion af usolgte produkter (Artikel 20 (3)). Det skal gøres klart, at undtagelser for et forbud, kun er gældende, hvis produktet hverken kan doneres, repareres, genbruges eller genanvendes.
 - I forslagets Artikel 20 (b) står der, at destruktion kan begrundes, hvis produkterne har skader som følge af deres håndtering eller hvis de er opdaget, efter et produkt er

blevet returneret af en forbruger. RGO mener, at beskadigede produkter i første omgang skal forsøges repareret, genbrugt eller genanvendt. Det kan derfor være et smuthul, hvis virksomheder kan begrunde destruktion af usolgte varer med, at de er beskadiget. Dette smuthul kan dog minimeres, hvis det bliver præciseret, hvornår undtagelser af et forbud er gældende.

- I forslagens Artikel 20 (3) (c) står der, at Kommissionen kan fastsætte undtagelser for forbud i betragtning af “fitness of the product for the purpose for which it is intended, taking into account, where applicable, Union and national law and technical standards”. RGO mener, at det kan være et smuthul, hvis virksomheder kan begrunde destruktion med, at produktet ikke længere er egnet til dets egentlige formål. Dette skal præciseres, så destruktion kun kan begrundes, hvis EU- eller national lovgivning eller tekniske standarder ligger til grund for, at produktet ikke længere er egnet til dets egentlige formål.
 - I forslagens Artikel 20 (3) (d) står der, at virksomheder kan begrunde destruktion med følgende “refusal of products for donation, preparing for re-use or remanufacturing.” RGO mener, at der i teksten skal stå “og” i stedet for “eller”, da dette vil mindske muligheden for smuthuller og dermed være vigtigt for at sikre, at der reelt kommer effekt af forslaget.
 - Som det er fremlagt nu er SMV’er fritaget for krav i forhold til destruktion af usolgte varer. Men i og med, at størstedelen af europæiske virksomheder er SMV’er, så burde de også være inkluderet i forslaget på området, hvis det skal have reel effekt.
- Øget fokus på klimatunge produktgrupper
Kommissionen skriver i forslaget til revision af ESPR, at man vil have fokus på de mest klimatunge produktgrupper først. Man udpeger herunder tekstil, som et fokusområde. RGO mener, at det er vigtigt, at der i revisionen er en mere klar prioritering af, hvilke produktgrupper der skal kigges på i første arbejdsplan og klare kriterier for, hvorfor man starter med dem (jf. ovenstående om opprioritering af halvfabrikata).
 - Det digitale produktpas skal være mere ambitiøst i forhold til udrulning
Der er som det ser ud nu, lagt op til udvikling af et digitalt produktpas på batterier, tekstiler og en

tredje produktkategori. Tidsplanen er meget lang for dette – 2026 for batterier, men 2028-2030 for de andre produktkategorier. RGO anbefaler, at man arbejder for en mere konkret og mere ambitiøs tidsplan - både for de allerede vedtagne kategorier, men også for udbygning til flere varegrupper hurtigere.

- Manglende sammenhæng mellem ESPR og CPR (Construction Products Regulation)

Forslaget til revision af CPR lægger op til, at den skal realisere ambitionerne i ESPR på byggevarer. Hvis den ambition skal indfries kræver, det en større harmonisering og fælles tilgang i de to forslag. Lige nu er CPR primært standarder og ESPR delegerede retsakter. Der er også lagt op til at ESPR skal være et "sikkerhedsnet" for CPR og andre lignende lovgivninger. Derfor opfordrer RGO til, at der kommer mere klare rammer for, hvornår og hvordan det kommer til at fungere.

Skribent: Anna Fenger Schefte